

A régi Buda és Pest emlékkiállításból. Alt Rudolf: A régi Váci-utca. 1845.

Pest-budai kincsek

Van most Pesten egy hely, ahol az ember egy óra alatt három-négyszáz esztendőnek lehet kortársa. Leszállunk a villamosról, megmászunk négy-öt lépcsőt és egyszerre előttünk perog le Budavár szomorú eleste. Pár lépés csak s már ágyuk torkai tátongnak előttünk, amelyek tüzet ontanak a félholdra, a budai minaretekre s ime, szemtanuivá leszünk Budavár szerencsés visszavételének is. S most már szemünk láttára kezd nőni, alakulni a kettős város. Még nád szegi a Dunapartot, még vityillók sorakoznak egymás mellé s gögösen tekint le az épülni kezdő várlak a piciny poros Pestre. De már látjuk a hajóhid tövében épülni az első nagy házakat, leomlani a várfalak gyűrűjét, a Rákospól kinn a Városliget, a hid mellett megnyitja ragyogó kávéházát Kemnitzer uram, szilaj fiakkerek robognak át a poros utcákon a vízholdó csacsifogat mellett, a város szomszédságában pedig lövészenyt rendeztet Széchenyi. Egy perc még s rettentő tragédia tárul elénk: a Duna kilép medréből, előnti Pestet, elsodorja a házak felét s az áron Wesselenyi csónakja cirkál, kihalszva a vízből a szerencsétlenek százait.

Még egy lépés s előttünk a halottaiból sugáran föltámadó új Pest, ahol a vityillók helyébe empire-házak hosszú sorát kezdi építeni Hild és Pollák mester. Ez már Széchenyi és Kossuth és Petőfi Pestje, az ország szíve: itt gyülekezik honmentésre a lelkes fiatalság, előttünk a frissen kipingált Pilvax-kávéház képe, meg azoknak a kis kertes kocsmáknak egyike, amelyekben Lisznyay mulatott a cigánnyal. Sőt ime jön a hirlaphordó is, azóta rég elhamvadt új szenzációkat ígérve, kóklerek, bűvészek plakátjai az utcasarkon s a hájassá vált nyárspolgárok és nyárspolgárnénik nyugodalmas alakjai, akik közé hirtelen betoppan a peleskei nótárius.

Mindez és több száz rokon holmi együtt látható az Iparművészeti Múzeum üveges udvarában, szépen időrendben kiterítve s a telivér budapesti ember ez alatt az egy órás séta alatt

végigcsinálhatja itt azt az életet, amelyet ősei három-négyszáz év alatt örömben-bánatban végig csináltak.

A magyar könyvbarátoknak köszönjük ezt a kellemes, üdítő és tanulságos látványosságot. Ők kiszedték rejtett fiókjaikból legszebb könyveiket, legdrágább metszeteiket, legritkább képeiket és nyomtatványaikat, le egészen a táblabíró-világkorabeli hotelszámláig, játékkártyáig, belépő jegyig s ez itt most formás kiállítássá rendezve, vetíti a jelenbe a múltat. Szemszédett ritka könyvek, amelyek bőven illusztrálva latin, német, angol, olasz, spanyol nyelven beszélnek Pest-Buda multjáról, gyönyörű nagyretű metszete, oly képek is, amelyek létezéséről is alig tudott valamit Pest régiségeinek kutatója, aztán az unikumok egész sora. A piciny napi élettől a nagy történelmi eseményig minden megkapja itt a maga hú, egykorú illusztrációját írásban és képből.

Jelezük e szép s a maga nemében páratlan kiállítás megnyitását. Egy s más érdekességét még lesz alkalmunk bemutatni.

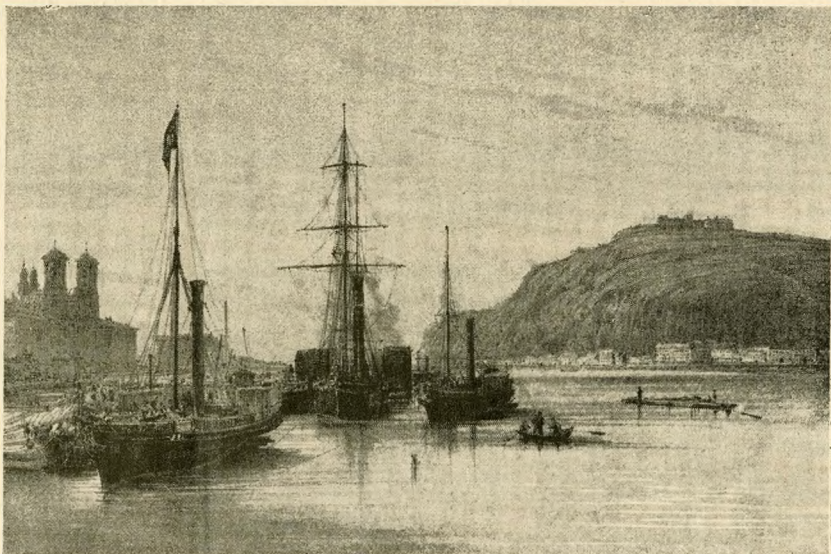
*

A két kép, amelyet a kiállítás anyagából itt közlünk, a táblabíróvilág régi Pestjébe enged bepillantást. Ez az a Pest, amelynek legszebb házait Hild József és Pollák Mihály építették s amelyekből még egy sor hirmondó maradt a Nádor-utcában, a Ferenc József-téren s egyebütt. Akkor 1845-öt irtak s a németnyelvű és bécsis mivelődésű város ekkor kezdett magyarrá vedleni. Ez új vonás volt benne, de új volt ekkor maga a városkép, az utcák hangulata, arculata is. Hiszen az 1838-iki nagy árvíz, amely romba döntötte Pest házainak több mint felét, a városnak újjáépítését tette szükségessé. Frissek voltak tehát az utcák, terek, bérházak, bennük az üzletek is, amelyeknek nem is egyikén ekkor már magyar cégtábla is volt látható.

Hogy Pest így megifjodhatott és szebbé válhatott, mint valaha volt, annak végső oka az a Napoleon, aki a század elején éppen magyar földön járatta seregeit s magyar városokat bombáztatott. Ő volt okozója az úgynevezett kontinentális zárlatnak, amelynek folytán Európa kereskedelmének egy jelentékeny része nem többé a tengerre, hanem a szárazföldre volt kénytelen keleti utvonallal használni. Nos, ebbe az új és élénk kereskedelmi útvonalba beleesett Pest-Buda is s a dunai hajózás révén soha nem látott kereskedelmi élénkség színhelyévé lett a kettős város. Ennek alapján egyre-másra keletkeznek a régi szatócsboltok helyén nagykereskedések, keletkeznek pénzürtézetek, közlekedési vállalatok, üzleti irodák, a vásárok nagyarányúvá lettek, velük nőtt a jólét, szaporodott a lakosság. Ezért kellett Pestnek nagyobb arányúvá épülnie s ez adta meg neki a kellő anyagi lehetőséget is. Alt Rudolf két képe ebbe a korbba enged bepillantást, Pest első igazi virágkorába, amelyet egy második követett a 70-es, 80-as években s egy harmadik a Bárczy-érában.

Minket azonban ez a két kép nemcsak mint gazdaságtörténelmi emlék érdekel, hanem úgyis, mint ama kor egyik művészeti dokumentuma.

Szerzőjük, Rudolf Alt, bécsi művész,

A régi Buda és Pest emlékkiállításból. Alt Rudolf: Dunai kikötő. 1845.

akkoriban kevéssel volt több harminc évesnél s vállalkozó kedvvel ereszkedett le a Dunán, magyar városképeket festeni. A fiatal művész, aki ilyennek látta Pestet, élete végéig fiatal maradt, pedig 93 éves lett. Igazi bécsi biedermeier-művész volt akkor, élete alkonyán pedig vezére lett a legifjabb művész-nemzedéknek, a bécsi szecessziónak. Persze e gondosan megpingált városképein semmi nyoma sincs olyasminek, amit bárhogyan is kapcsolatba lehetne hozni a bécsi szecessziós stílussal. Minden ízében a kor bélyegét viselik magukon e képecskék, hajszaléles

rajzokkal, a részletek detektívszemmel való kinyomozásával, a lefokozott, szinte csak derengő színnel, a technikai fogások gondos elkerülésével, az erély és temperamentum hatályon kívül helyezésével, a kalligrafikus csínossággal, de meg az elmerülő gondosság, a hűséges pietás révén is.

Alt külföldi művész volt, egyik tagja az idegen művészek ama nagyszámú seregének, amely akkortájt nagyobb-részt arcképek vagy oltárképek festésére özönlött Magyarországba. Alt nem ezért jött: célja érdekes városképeket, architektúrai nevezetességet papírra

vetni a Duna mentéről, hogy azokból aztán Bécsben litografált sorozatos kiadvány kerekedjék. Így hát ez a barátságos osztrák hozzájárult szálfinom ecsetjével az akkor nekilendült Pest-Buda népszerűségéhez s ezért a mai Budapest is hálával tartozik neki.

A kiállításához szakszerű, értékes katalógus készült, békebeli papiroson, kitűnően reprodukált képekkel s minden fontos adat megemlékezésével. A magában is értékes füzetet az Amicus könyvkiadóvállalat adta ki, a szép kiállítás Pápai Ernő nyomdájának becsületére válik.